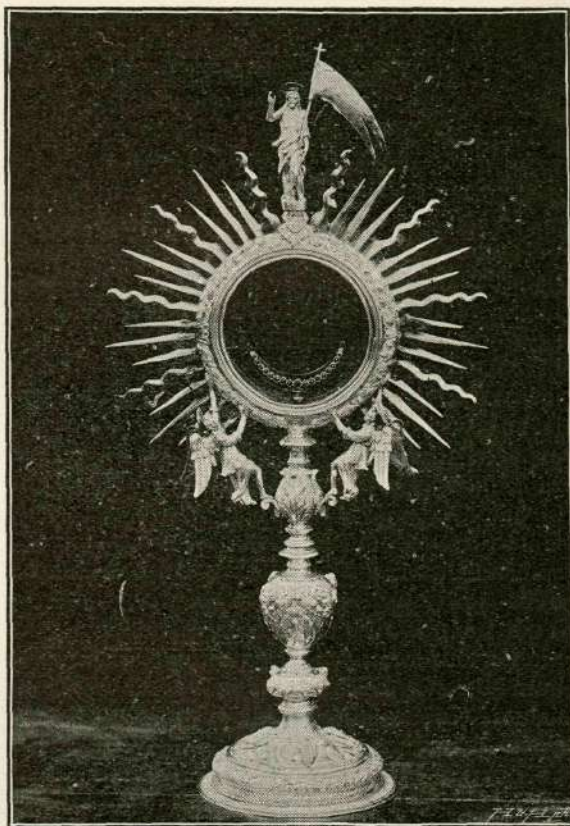

katero imamo v spisih Aristotelovih, Horacijevih, Boileauovih, Schillerjevih, Vischerjevih, recimo tudi Stritarjevih in — Aškerčevih. Kakšna je neki ta estetika? Ali res ni ne krščanska, ne poganska? Prvič je izvestno, da piše Aristotel — pogan — drugače, kakor n. pr. jezuit Jungmann, in Aristotelova estetika je poganska, Jungmannova je krščanska; Stritar razklada estetična načela — ne splošno človeško, ampak — po načinu idealistov, Aškerc pa hoče razkladati po načinu realistov. Drugič je nemogoče, da bi ne delovale vera, krajevne in narodne šege in razmere, vzgoja in navade na učenjaka toliko, da tudi piše ali pogansko ali mohamedansko ali krščansko. Zato sem jako radoveden, katerega učenjaka delo ima gospod Aškerc za učno knjigo ne poganske, ne krščanske, ne idealistične, ne realistične, ne slovenske, ne nemške, ampak splošno človeške estetike. Naprednejši narodi ne učé tega, kar trdi gospod Aškerc, marveč konstatovati mora tudi on, da imajo oni narodi estetične spise deloma versko nadahnjene, deloma neverške, deloma realistične, deloma kritične, deloma empirične, deloma idealistične, saj drugače tudi ne more biti. Zato je nadalje gotovo, da ne samo mi Slovenci imamo lahko svojo posebno estetiko, ampak ima jo lahko celó gospod Aškerc, ali tudi jaz; treba le, da imava trdne dokaze za svoje nauke, dovolj snovi, lep red v razkladanju, gladko in jasno pisavo — pa sva dobra estetika, četudi prava posebneža. Zastran tega, ali moremo Slovenci (ali Slovani) imeti svojo posebno kulturo, ali moramo napredovati gredoč za Romani in Germani, naj se domeni gospod Aškerc z gospodom urednikom „Slov. sveta“. To ne spada v naš razgovor, kakor tudi ne o tem, kako pojde evropska prosveta memo nas na dnevni red.

Iz tega je razvidel premišljujoči čitatelj, da trditve gospoda Aškerc ne morejo obstati pred kritičnim nožem in da njegov napad na stališče katoliških kritikov ni posebno spreten in silen. Vsa ta stvar se dá kratko določiti nekako tako-le:

Katero bodi stališče prave estetike? Vsekako táko, da je estetika povsem resnična, ali da se njeni nauki vjemajo z istino. Tisto estetično stališče je torej pravo, s katerega sodimo o lepoti v prirodi in lepih delih resnično in pravično. A kdo nam pokaže tako stališče? Vsestransko resnična veda, resnično naziranje o človeku, njega prirodi in namenu. Ker pa razlaga vedo vsak učenjak po svoje, treba je preiskovati, kateri učenjak uči pravo vedo o človeku in o prirodi. Nadalje vemo tudi, da učé o človeku mnogo tudi vere, kakor krščanska, židovska, mohamedanska. Vpraša se torej, ali uči katera izmed teh ver resnične nauke o človeku in o prirodi, ali nobena.

Ker doslej g. Aškerc še nikjer ni naravnost rekel, da krščanska ali katoliška vera ni prava, marveč on kot katoliški duhovnik teden za tednom javno uči, da je katoliška vera popolnoma resnična, zato priznava on tudi: 1. da ni med katoliško vero in med pravo ali resnično vedo nobenega nasprotja; 2. da podaje katoliška vera mnogo naukov, ki so višji, obširnejši in trdnejši, kakor nauki vednostni; 3. priznava, da verski naši nauki dopolnjujejo in razširjajo naše znanje ali vedo; pamet in vera si nista neprijazni, marveč soglasno nam podajeta

Monstrancija v Slavini.

resnice, v lepi jedinosti nam kažeta vesoljni svet, posebej še človeka, pa tudi Stvarnika samega. To velja seveda le o pravi vedi in pravi veri.

Gospod Aškerc priznava vse to in vendar piše, da je versko stališče skrajnje jednostransko; le stališče čiste humanitete da je pravo. To je pač tako, kakor če kdo stoji na Šmarni gori pri Ljubljani, pa trdi mogočno, da stališče na Triglavu je mnogo nižje in bolj omejeno nego njegovo, razgled pa je jednostranski. — Stališče krive vere — to je jednostransko in vrh tega še napačno, goljufivo; stališče prave, božje